

¹⁷ Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. – М.: Волтерс Клувер, 2008. – С. 3–31.

¹⁸ Там само. – С. 321–326.

¹⁹ Цивільний процес України: [підруч.] / [Ю. С. Червоний, Г. С. Волосатий, В. О. Єрмолаєва та ін.]; за ред. Ю. С. Червоного. – К.: Істина, 2007. – С. 3, 161.

²⁰ Чудиновских К. А. Подведомственность в системе гражданского и арбитражного процессуального права / К. А. Чудиновских. – СПб.: Изд-во «Юрид. центр Пресс», 2004. – С. 9–10.

²¹ Лазарев Б. М. Компетенция органов управления / Б. М. Лазарев. – М.: Юрид. лит., 1972. – С. 47.

²² Чудиновских К. А. Подведомственность в системе гражданского и арбитражного процессуального права / К. А. Чудиновских. – СПб.: Изд-во «Юрид. центр Пресс», 2004. – С. 161–179; Штефан М. Й. Цивільний процес: [підруч.] / М. Й. Штефан. – К.: Вид. дім «Ін Юре», 1997. – С. 198.

²³ Тертишніков В. І. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / В. І. Тертишніков – Х.: СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2007. – С. 30–50.

²⁴ Цивільне процесуальне право: [підруч.] / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков та ін.]; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К.: Атіка, 2009. – С. 181.

²⁵ Богданов Е. В. Юридические конфликты и виды правосудия / Е. В. Богданов // Право и демократия: сб. науч. труд. – Минск: БГУ, 2003. – Вып. 14. – С. 253–269.

²⁶ Мартынич Е. Г. Социалистическое правосудие: Предмет, правоотношения, функции и социальная роль / Е. Г. Мартынич // Правоведение. – 1990. – № 2. – С. 33–40.

²⁷ Богданов Е. В. Юридические конфликты и виды правосудия / Е. В. Богданов // Право и демократия: сб. науч. труд. – Минск: БГУ, 2003. – Вып. 14. – С. 253–269.

Резюме

У статті аналізуються правові погляди на компетенцію суду в розрізі концепції адміністративного права, концепції судового (процесуального) права та цивілістичної концепції в історичній перспективі. Автором стверджується, що найбільш актуальною на сьогодні є цивілістична концепція, яка відбиває сучасний стан науково-практичних розробок у науці цивільного процесуального права і надає широкі можливості для вивчення інституту цивільної юрисдикції.

Ключові слова: цивільна юрисдикція, компетенція суду, цивільна справа, підвідомчість, адміністративне право, судове право.

Резюме

В статье анализируются правовые взгляды на компетенцию суда в разрезе концепции административного права, концепции судебного (процессуального) права и цивилистической концепции в исторической перспективе. Автором утверждается, что наиболее актуальной сегодня является цивилистическая концепция, отражающая современное состояние научно-практических разработок в науке гражданского процессуального права и предоставляет широкие возможности для изучения института гражданской юрисдикции.

Ключевые слова: гражданская юрисдикция, компетенция суда, гражданское дело, подведомственность, административное право, судебное право.

Summary

The article analyzes the views of the institute of a court's competence in the context of the concept of administrative law, the concept of legal (procedural) law and civil concept in it historical perspective. The author argues that the most relevant today is civil concept that reflects the current state of theoretical and practical developments in the science of civil procedural law, and provides the wide opportunities for learning institute of civil jurisdiction.

Key words: civil jurisdiction, the court's competence, civil case, jurisdiction, administrative law, judicial law.

Отримано 8.06.2012

Н. М. ПАВЛЮК

*Наталія Михайлівна Павлюк, старший викладач
Львівського Інституту МАУП, здобувач Інституту
держави і права ім. В. М. Корецького НАН України*

СВОБОДА ЗАПОВІТУ ТА ПРАВО СПАДКУВАННЯ ОBOB'ЯЗКОВОЇ ЧАСТКИ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Важливим елементом процесу побудови, реформування та демократизації всіх систем суспільства в Україні є формування правової держави, яка покликана забезпечити виконання конституційного принципу верховенства права (ст. 8 Конституції України) та забезпечувати недоторканність і захист таких важливих соціальних цінностей, як життя, здоров'я людини, її безпека, честь та гідність.

Інститут спадкового права в усіх правових системах, як стародавніх, так і сучасних, є одним із найважливіших.

Реалізація права на заповіт фізичними особами безпосередньо залежить від встановлених у законодавстві меж свободи заповіту. Межі свободи заповіту і визначають цінність права на заповіт фізичними особами. Тому питання про свободу заповіту і її межі та існування інституту обов'язкової частки було і є актуальним як в радянський період, так і, особливо, в сучасний період.

Питання спадкування, порядок спадкування, право спадкування обов'язкової частки висвітлювало багато цивілістів, а саме: В. І. Серебровський, В. К. Дроников, П. С. Никитюк, С. Я. Фурса, Я. М. Шевченко та ін.

Метою написання статті є визначення поняття «свобода заповіту», «межі свободи заповіту» та дослідження меж свободи заповіту при існуванні інституту обов'язкової частки.

Кожний дієздатний громадянин може за життя визначити долю належного йому майна на випадок смерті. Таке розпорядження називається заповітом.

Отже, заповіт – це угода, яка виражає волю однієї особи і здійснюється нею особисто щодо подальшої долі свого майна після своєї смерті, або ж це особисте розпорядження на випадок смерті із зазначенням кола спадкоємців, що має бути виражене у письмовій формі.

Чинним ЦК України не визначено поняття свободи заповіту або її елементів чи окремих проявів. На нашу думку, до складу свободи заповіту належать: право заповідача на призначення спадкоємців (ст. 1235 ЦК), право заповідача на визначення обсягу спадщини, що має спадкуватися за заповітом (ст. 1236 ЦК), право заповідача на заповідальний відказ (ст. 1237 ЦК), право заповідача на покладення на спадкоємців інших обов'язків (ст. 1240 ЦК), право заповідача обирати вид заповіту і заповідальних розпоряджень (право складати заповіт подружжя, право на підпризначення спадкоємців, право на секретний заповіт), право встановлювати сервітут у заповіті (ст. 1246 ЦК). Поняття «право на заповіт» охоплює також право особи змінити уже складений заповіт відповідно до ст. 1254 ЦК України. В цьому випадку заповідач своїми діями створює передумови для виникнення в певних осіб права на спадкування в майбутньому. Натомість право особи скасувати раніше складений заповіт, подавши письмову заяву до нотаріальної контори, не є елементом права на заповіт, оскільки не буде встановлено відмінного від визначеного законом порядку спадкування. Окремі автори також вважають, що елементом свободи заповіту виступає право особи на здійснення вільного волевиявлення стосовно розпорядження її майном на випадок смерті без впливу будь-яких сторонніх факторів¹. Вважаємо, із таким зауваженням не можна погодитись, оскільки вільне волевиявлення під час вчинення правочину є умовою його дійсності, а не проявом свободи договору чи свободи волевиявлення, для прикладу.

Позбавлення права на спадкування, на відміну від усунення від права на спадкування, яке відбувається внаслідок прямої вказівки закону, може бути здійснено за бажанням заповідача відповідно до ч. 2 ст. 1235 ЦК України.

Громадянин має право позбавити одного, кількох або навіть усіх спадкоємців за законом права спадкувати. Для цього існує два способи: по-перше, можна прямо в тексті заповіту зробити вказівку: спадкоємець С. позбавляється права спадкувати; по-друге, того чи іншого спадкоємця можна просто не зазначити в заповіті. Ці способи називають прямим та побічним позбавленням спадкоємців права на спадкування². Потрібно зазначити, що між цими способами існує істотна відмінність. У першому випадку особа, усунена від спадкування, не може претендувати не лише на майно, охоплене заповітом, а також і на будь-яке інше майно, яке свідомо чи несвідомо спадкодавцем не буде включено в заповіт. В іншому ж випадку така особа потенційно зможе спадкувати майно спадкодавця, не охоплене його заповітом. Якщо ж спадкоємця не зазначено в заповіті, але заповітом охоплене все майно, яке належатиме спадкодавцю до дня смерті, він не зможе спадкувати за жодних умов.

На думку окремого автора, не суперечитиме чинному законодавству також і право особи позбавити в заповіті одного чи кількох своїх законних спадкоємців права спадкувати якесь конкретне майно, яке належить заповідачу³. Однак до такого заповідального розпорядження слід ставитися із пересторогою, так як буде незрозуміло, чи бажає заповідач позбавити спадкоємця можливості отримати те чи інше майно в натурі чи відповідним чином зменшити частку особи, як спадкоємця за законом.

Радянське право, яке реально охороняло лише власність держави, заперечувало розширення свободи заповіту, оскільки таким чином послаблювалася б забезпечувальна функція спадкування: зазначалося, що свобода заповіту відображала лише інтереси спадкодавця, а не інтереси радянського суспільства в цілому, та інтереси непрацездатних членів його сім'ї зокрема⁴.

Водночас чинний ЦК дещо обмежує свободу заповіту у зв'язку з тим, що спадкодавець мав певні майнові зобов'язання перед визначеним колом осіб відповідно до норм Сімейного кодексу України. Таким чином, держава намагається забезпечити мінімальну соціальну справедливість для членів сім'ї заповідача, захист їхніх майнових інтересів, зокрема щодо майна, в створенні якого вони, можливо, брали участь. Інші ж автори вважають, що існування інституту обов'язкової частки певним чином все ще зумовлене неготовністю держави взяти на себе забезпечення належного рівня матеріального благополуччя для неповнолітніх та непрацездатних громадян, тобто інститут обов'язкової частки у спадщині покликаний здебільшого виконувати соціальну⁵ або матеріально-забезпечувальну функцію⁶ спадкового права.

Теоретичною проблемою в дослідженні спадкування за правом на обов'язкову частку є відсутність єдності в поглядах вітчизняних вчених щодо місця інституту обов'язкової частки у спадковому праві України. Теоретичні позиції вчених знайшли відображення у таких трьох теоріях:

1) деякі вчені вважають, що «підстави спадкування за законом і спадкування за правом на обов'язкову частку принципово різні», тобто спадкування за правом на обов'язкову частку є особливим порядком спадкування за заповітом⁷;

2) інші відносять спадкоємців за правом на обов'язкову частку до спадкоємців за законом⁸;

3) треті вважають, що спадкування обов'язкової частки є особливою третьою підставою наступництва в спадковому праві⁹.

Хотілося б одразу заперечити існування окремого виду правонаступництва в спадковому праві на підставі встановленого законом права на обов'язкову частку у спадщині хоча б тому, що це суперечить ст. 1217 ЦК України.

На підтвердження теорії, згідно з якою спадкування за правом на обов'язкову частку є особливим порядком спадкування за заповітом, наводяться наступні аргументи: 1) спадкування за правом на обов'язкову частку відмінне від спадкування за законом, оскільки спадкування обов'язкової частки не може бути змінено заповітом; 2) порядок наступництва за правом на обов'язкову частку зобов'язаний своєю підставою заповіту, так як наявність заповіту усуває спадкування за законом і лише в такому випадку має місце спадкування за правом на обов'язкову частку; 3) у випадку спадкування за правом на обов'язкову частку не застосовуються положення про спадкування за правом представлення, яке має місце при спадкуванні за законом¹⁰.

Таким чином ті автори, які вважають, що спадкування за правом на обов'язкову частку є особливим порядком спадкування за заповітом, намагаються показати відмінність між загальним порядком спадкування за заповітом і спадкуванням права на обов'язкову частку, аніж довести, що інститут обов'язкової частки тісно пов'язаний зі спадкуванням за заповітом. Окрім того, не береться до уваги той факт, що спадкування обов'язкової частки здійснюється незалежно від змісту заповіту, тобто всупереч заповіту, «законодавець частково нехтує волею заповідача»¹¹.

Мабуть, більш правильно буде вважати, що спадкування за правом на обов'язкову частку зумовлює виникнення особливого порядку правонаступництва на підставі закону поряд зі спадкуванням за заповітом, оскільки безспірним є той факт, що спадкування обов'язкової частки можливе лише за наявності заповіту. Це такий особливий порядок, який встановлений законом і не може бути змінений заповітом¹².

Якщо майнові інтереси тих членів сім'ї заповідача, коло яких встановлене законом, не враховані в заповіті, вони все одно отримують частину спадкового майна у розмірі, встановленому законом. Разом із цим, такий порядок спадкування за законом має спеціальний характер¹³, оскільки до спадкування за правом на обов'язкову частку у спадщині не застосовуються норми спадкового права України щодо спадкування за правом представлення, а обов'язкова частка у спадщині не обтяжена зобов'язаннями спадкодавця. Таким чином за передбачених законом підстав правонаступництво в майні фізичної особи здійснюється як за заповітом (щодо спадкоємців за заповітом), так і за законом (щодо спадкоємців за правом на обов'язкову частку).

Осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, в науці спадкового права України ще називають «необхідними спадкоємцями». Коло суб'єктів, які мають право спадкувати за правом на обов'язкову частку, визначене ч. 1 ст. 1241 ЦК України. До нього входять: малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацездатні діти спадкодавця, непрацездатна вдова (вдівець) та непрацездатні батьки.

На думку Є. Фурси, для уникнення порушення інтересів осіб, які мають право на обов'язкову частку, принципово важливо, щоб особа, яка посвідчує заповіт, роз'яснила зміст відповідної статті ЦК України¹⁴. Потрібно зауважити, що на момент складення заповіту майнові права цих осіб можуть і не бути порушені, а заповідач з об'єктивних причин не може передбачити, хто із членів його сім'ї матиме право на обов'язкову частку на день відкриття спадщини. Тому більш правильно було б говорити про те, що майнові інтереси осіб, які мають право на обов'язкову частку у спадщині, не враховані у заповіті.

Формулювання ч. 1 ст. 1241 ЦК є таким, що обов'язкові спадкоємці спадкують, незалежно від змісту заповіту, половину частки, яка належала б кожному із них у разі спадкування за законом. Є. Фурса вважає недоліком у формулюванні наведеної статті те, що подвійне застосування на практиці положень цієї статті є неможливим. Тому особа, що має право на обов'язкову частку та одночасно зазначена у заповіті у якості спадкоємця, може обирати варіант реалізації нею прав в якості спадкоємця за заповітом або спадкоємця за правом на обов'язкову частку¹⁵. В будь-якому випадку частина спадщини в розмірі обов'язкової частки не буде обтяжена боргами спадкодавця (положення ч. 3 ст. 1241 ЦК). Зі змісту ст. 1241 ЦК також випливає, що «в разі отримання заповідального відказу розмір частки обов'язкового спадкоємця має відповідним чином зменшуватися на величину вартості заповідального відказу».

Положення ст. 1241 нового ЦК, на думку Є. Фурси, мають бути конкретизовані. Так, він пропонує внести до ст. 1241 наступні доповнення: 1) підставами застосування цього положення має бути порушення прав спадкоємців, що мають право на обов'язкову частку, у змісті заповіту; 2) у разі зазначення таких спадкоємців у заповіті без порушення їх прав відносно інших спадкоємців вони спадкують за заповітом; 3) обов'язкова частка може бути замінені за домовленістю між спадкоємцями і особою, яка має право на обов'язкову частку, або через пряму вказівку у заповіті на довічне утримання такої особи спадкоємцями, що має бути підтверджено відповідним договором довічного утримання тощо; 4) особи можуть бути визнані в судовому порядку такими, що не мають права на обов'язкову частку, коли вони отримують значну пенсію або доходи від підприємницької діяльності, а також, коли вони матеріально забезпечені¹⁶.

Проаналізуємо наведені пропозиції поетапно. По-перше, існування обов'язкової частки у спадщині і певного кола осіб, майнові інтереси яких потребують захисту з боку держави, само по собі означає, що законодавець передбачив можливість порушення прав необхідних спадкоємців заповідачем.

По-друге, встановлення в нормі закону для необхідного спадкоємця права вибору спадкування за заповітом або за правом на обов'язкову частку не є необхідним, оскільки при застосуванні ст. 1241 ЦК суди не допускають помилок і застосовують зазначене законодавче положення однаково.

По-третє, набуття спадкоємцями за заповітом у власність майна, яке перейшло до спадкоємців за правом на обов'язкову частку за договором довічного утримання, само по собі відповідає праву фізичних осіб укладати цивільно-правові договори, зокрема договір довічного утримання.

По-четверте, вчені неодноразово пропонували запровадження диференційованого підходу щодо надання необхідним спадкоємцям права спадкування обов'язкової частки у спадщині, однак він не знайшов свого законодавчого закріплення¹⁷. Натомість чинний ЦК містить норму, яка надає суду право зменшити розмір обов'язкової частки у спадщині, враховуючи відносини між спадкодавцем та спадкоємцем, а також обставини, що мають істотне значення. Тлумачення зазначеної норми закону повною мірою покладено на розсуд суду. Вважаємо, такими підставами має бути вчинення будь-якого злочину стосовно спадкодавця, якщо цей факт встановлено судом, а також інші підстави залежно від конкретних обставин справи. Разом із цим, суду потрібно брати до уваги той факт, що застосування зазначеної норми повинно мати місце лише в окремих, виключних випадках¹⁸.

Також Ю. І. Заїка вважає, що при вирішенні питання щодо надання обов'язкової частки необхідно також враховувати матеріальне становище обов'язкових спадкоємців. Якщо такі спадкоємці не потребують матеріальної допомоги, то, відповідно, не має підстав і для надання їм обов'язкової частки¹⁹.

Отже, все-таки обов'язкова частка у спадщині виступає суттєвим обмеженням свободи заповіту. А обмеження свободи заповіту не повинне бути пов'язане із будь-яким обмеженням прав особи розпорядження своєю приватною власністю, а зумовлене потребою захисту інтересів найближчих непрацездатних родичів. Якщо ж негідна поведінка спадкоємців спонукала спадкодавця позбавити їх спадщини, то майнові інтереси обов'язкових спадкоємців можна захистити, не надаючи їм прав на обов'язкову частку, а, наприклад, згідно з рішенням суду виплачувати щомісячну допомогу за рахунок спадкового майна чи в разі матеріального забезпечення обов'язкових спадкоємців здійснити одноразову виплату допомоги.

Таким чином, з одного боку, виконувалася воля спадкодавця, а другого боку були б захищені ті особи, які потребують допомоги від спадкодавця, незалежно від його ставлення до них.

¹ Храмцов К. Обеспечение свободы завещания наследователя // Российская юстиция. – 1998. – № 11. – С. 13.

² Цивільний Кодекс України: Коментар. Видання друге із змінами станом на 15 січня 2004 р. – Х.: Одиссей, 2004. – С. 810.

³ Заїка Ю. І., Співак В. М. Право власності. Спадкове право. – К., 2000. – С. 125.

⁴ Асланян Н. П. Свобода завещания в советском наследственном праве // Московский универ. вестник. Серия право. – 1987. – С. 69–70.

⁵ Туркуловський Я. Правова регламентація обов'язкової частки у спадщині: окремі проблеми // Право України. – 2004. – № 2. – С. 118.

⁶ Васильченко В. В. Спадкування права на обов'язкову частку за новим цивільним законодавством: доктринальні проблеми // Право України. – 2003. – № 10. – С. 120.

⁷ Серебровський В. И. Очерки советского наследственного права. – М., 1953. – 240 с.

⁸ Никитюк П. С. Наследственное право и наследственный процесс (Проблемы теории и практики). – Кишинев, 1973. – 258 с.

⁹ Чепига Т. Д. Наследование по завещанию в советском гражданском праве. – Автореф. дисс. канд. юрид. наук. – М., 1965. – С. 12.

¹⁰ Васильченко В. В. Спадкування права на обов'язкову частку за новим цивільним законодавством: доктринальні проблеми // Право України. – 2003. – № 10. – С. 121.

¹¹ Туркуловський Я. Правова регламентація обов'язкової частки у спадщині: окремі проблеми // Право України. – 2004. – № 2. – С. 118.

¹² Чепига Т. Д. Некоторые вопросы наследования обязательной доли // Вестник МГУ. – 1964. – № 3. – С. 64.

¹³ Дронилов В. К. Наследственное право Украинской ССР. – К., 1974. – 159 с.

¹⁴ Фурса Є. І. Особливості спадкування за правом на обов'язкову частку // Право України. – 2001. – № 1. – С. 87.

¹⁵ Фурса Є. І. Спадкове правовідношення у нотаріальній та судовій практиці: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – К., 2004. – С. 9.

¹⁶ Фурса Є. І. Спадкове правовідношення у нотаріальній та судовій практиці: Автореф. дис. канд. юрид. наук. – К., 2004. – С. 10.

¹⁷ Туркуловський Я. Правова регламентація обов'язкової частки у спадщині: окремі проблеми // Право України. – 2004. – № 2. – С. 120.

¹⁸ Туркуловський Я. Там само. – С. 120.

¹⁹ Заїка Ю. О. Спадкове право в Україні: Становлення і розвиток: Монографія. 2-е вид. – К.: КНТ, 2007. – 287 с.

Резюме

В умовах переходу до ринкової економіки та проголошення права на власність як основного економічного права значне обмеження свободи заповіту не є обґрунтованим. У даній статті розглядається питання реалізації права на заповіт фізичними особами, що безпосередньо залежить від встановлених у законодавстві меж свободи заповіту та права спадкування обов'язкової частки.

Ключові слова: заповіт, свобода заповіту, обов'язкова частка у спадщині, спадкоємці, майно.

Резюме

В условиях перехода к рыночной экономике и провозглашения права на собственность как основного экономического права существенное ограничение свободы завещания есть необоснованным. Рассматривается вопрос о реализации права на завещание физическими лицами, что непосредственно зависит от указанных в законодательстве границ свободы завещания и права наследства обязательной доли.

Ключевые слова: завещание, свобода завещания, обязательная доля в наследстве, наследник, имущество.

Summary

Under circumstances of the transition to the market economy and proclamation of the inheritance right as a major economic law, a substantial restriction of the will freedom is not reasonable. The issues of the law implementation due to the will by the individuals that directly depends on the established by law the will freedom restrictions as well as the inheritance right of the obligatory portion in the distribution are highlighted.

Key words: a will, freedom of a will, an obligatory portion in the inheritance distribution, heirs, estate.

Отримано 24.04.2012

С. О. ПАРХОМЧУК

*Світлана Олександрівна Пархомчук, аспірант
Київського університету права НАН України*

**ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ В СУДОВУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ
ОРГАНІВ ПАТЕНТНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ**

Відповідно до законодавства України спори, що виникають у сфері інтелектуальної власності, в судовому порядку можуть вирішуватись судами загальної юрисдикції, господарськими та адміністративними судами. Оскільки ефективний захист прав інтелектуальної власності може бути забезпечений тільки за умови правильного розмежування повноважень вказаних судових органів, в Рекомендаціях парламентських слухань «Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування» було наголошено на необхідності вирішення питання щодо належного визначення юрисдикції судів стосовно порядку розгляду справ зі спорів у сфері інтелектуальної власності¹.

У зв'язку з тим, що спори в сфері інтелектуальної власності мають комплексний характер та органічно поєднують як приватноправовий, так і публічно-правовий інтерес, наразі питання про розмежування юрисдикції судових органів по розгляду даної категорії справ у правозастосовчій практиці вирішується неоднозначно та породжує розрізнену судову практику.

Вказане може бути змінено внаслідок запровадження в судову систему України ланки спеціалізованих судів у сфері інтелектуальної власності, так званих «патентних судів».

Дискусія про доцільність створення в Україні системи органів патентної юрисдикції ведеться тривалий час. Дослідженню окремих аспектів створення в Україні вказаних органів юстиції присвячували свої роботи Ю. Л. Бошицький, М. К. Галянтич, О. Ф. Дорошенко, С. Косенко, М. В. Паладій, В. С. Москаленко та ін. У працях вказаних науковців та юристів-практиків проаналізовано як переваги, так і недоліки впровадження в Україні патентного судочинства. Разом з тим, чіткого та однозначного механізму впровадження в судову систему України ланки патентних судів в юридичній літературі наразі не запропоновано. При цьому розробка такого механізму має велике практичне значення та є необхідною умовою підвищення ефективності судового захисту прав інтелектуальної власності.

Метою статті є вироблення пропозицій стосовно можливих шляхів впровадження в діючу судову систему України спеціалізованих судів з розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності.

Ідея створення патентного суду в Україні обговорюється протягом тривалого часу. У 2001 р. Указом Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» Кабінету Міністрів України було доручено вивчити питання щодо створення спеціалізованого патентного суду². Про необхідність створення спеціалізованого Суду з питань інтелектуальної власності зазначено й у Концепції розвитку державної системи правової охорони інтелектуальної власності на 2009–2014 роки³.

Так звані «патентні суди» як окрема ланка судової системи держави створені та діють в багатьох країнах Європейського співтовариства, в яких ефективність системи спеціалізованих патентних судів випробувалась протягом тривалого часу.

Так, наприклад, патентний суд, який складається із юристів та фахівців різних галузей знань, діє в Австрії. До його компетенції віднесено вирішення спорів, що виникають у сфері промислової власності, зокрема про визнання патентів недійсними. У Великобританії функціонує дворівнева система патентних судів: